

Дата 13.02.2023

Урок № 11

Група 12

Тема: Механізми захисту прав людини і прав дитини

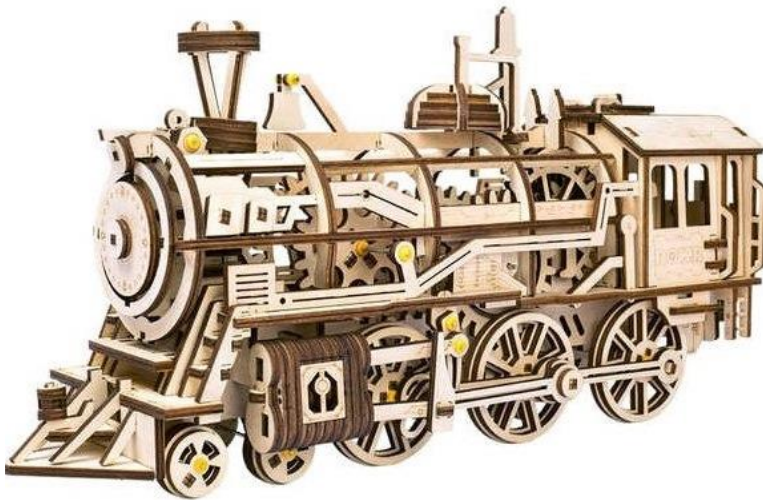
Мета: розуміти важливість існування механізмів захисту прав людини та цінність ініціативи кожної особи у цій сфері; знати, що таке порушення прав людини; національні та міжнародні механізми захисту прав людини; добирати з різних джерел додаткову інформацію щодо функціонування міжнародних та європейських механізмів захисту прав людини.

Обладнання: відеоматеріали, ілюстрації

Хід уроку

Сьогодні ми попрацюємо над темою «Механізми захисту прав людини і прав дитини» та будемо з'ясовувати якими вони існують.

Для початку визначимось із терміном «механізм»? Все дуже просто: ось подивіться на цю модель локомотива.

<https://www.youtube.com/watch?v=jcBkXXceknw>

Вона складається з окремих елементів – коліщаток та інших деталей. Кожне з них окремо – це елемент механізму, а у сукупності прекрасний і дієвий механізм.

Так і «механізм захисту прав людини» – це певна система «коліщаток» – державних органів та недержавних інституцій, які мають створювати умови для того, аби наші з вами права і свободи були захищені, а якщо все ж відбулося порушення прав, то вони мають допомагати відновити їх, компенсувати шкоду.

Механізми захисту прав людини і прав дитини бувають національні, регіональні та міжнародні.

Національні

Для того, аби кожен і кожна з нас могли розуміти, як діяти у випадках порушення прав людини, існує перший елемент механізму захисту прав людини – це **законодавство України**. Так, найважливішим коліщатком є Конституція України, адже у ній закріплено перелік прав і свобод людини, якими ми володіємо, живучи в Україні. І саме у Конституції України зазначено й інші коліщатка механізму – органи держави, які забезпечують наші права і свободи та передбачено, як вони мають працювати.

Наступним коліщатком є **Уповноважений Верховної Ради України з прав людини** та **Уповноважений Верховної Ради України з прав дитини**. До цього органу, як і до інших державних установ і організацій, можна звертатися зі скаргами, пропозиціями, заявами та інформаційними запитами. Розгляд звернень стосовно прав людини та прав дитини є одним з першочергових завдань Уповноваженого, проте, він може лише сприяти або разом з людиною вимагати відновлення прав.

Ще одним коліщатком у механізмі захисту прав людини в Україні є так звані **органи виконавчої влади**, до яких належать поліція, державна служба з надзвичайних ситуацій, служба у справах дітей і т.п. Саме ці органи покликані у разі потреби захистити нас від небезпеки, затримати порушника, допомогти дитині, яка зазнає насилля. Ми можемо звертатися до них із запитами, приходити на прийом і, звісно, викликати у разі небезпеки. Всі пам'ятають номери екстрених служб?

Крім того, в окремих випадках можна звертатися і до **органів місцевого самоврядування** – вони теж є таким собі коліщатком у механізмі захисту прав людини, адже можуть розглядати скарги на дії окремих чиновників, комунальних служб, ініціювати перевірку їх діяльності, можуть допомагати фінансово людям, які постраждали від негоди чи надзвичайних подій.

Найбільш ефективним коліщатком у механізмі є **суди**. Суди – це окрема гілка влади, поруч з парламентом і урядом, вони є незалежними і підкоряються лише законам. Згідно з Конституцією, судочинство в Україні здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції. До Конституційного Суду можна звернутися за тлумаченням окремих норм Конституції. В суди загальної юрисдикції може звертатися кожна людина, яка вважає, що її права і свободи порушено. Суд, своєю чергою, може відновити порушені права і компенсувати шкоду, якщо вона є.

Важливу роль у захисті прав людини відіграють **громадські організації**, які зберігаючи свою незалежність від держави, ведуть боротьбу з окремими порушеннями прав людини у судах, надають допомогу тим, чий права були порушені, домагаються змін у національному або міжнародному праві, поширюють серед населення інформацію про права людини, культивуючи повагу до них.

В демократичних суспільствах державні органи часто дослухається до думки громадських організацій і серйозно її сприймають.

Отже, ми розібрали складові національного механізму захисту прав людини і дитини визначили, що він складається із законодавства, судових органів, поліції та інших органів виконавчої влади, а також туди входять і громадські організації. Усі вони діють в межах України і покликані захищати наші права у разі їх порушення.

Регіональні та міжнародні механізми

Що таке регіональні механізми захисту прав людини? Україна – це європейська держава. Це означає, що громадяни України можуть звертатися по захист своїх прав, використовуючи європейський (регіональний) механізм захисту прав людини.

Що входить до цього механізму?

Перш за все, **Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод** (або просто Європейська конвенція). Це дуже важливий документ, адже ця конвенція, як і Конституція України, містить перелік прав і свобод людини, через порушення яких ми з вами і можемо звертатися як до національних, так і до регіональних механізмів захисту прав людини.

Другим елементом механізму є **Європейський суд з прав людини**. До цього суду громадяни України можуть звертатися, коли національні суди не змогли захистити наші права, які було порушено державою і які передбачені згаданою Європейською конвенцією. Звернення до цього суду – досить складний процес, але в Україні є низка правозахисних організацій, які допомагають людям з оформленням усіх необхідних документів.

Наступним елементом у механізмі захисту прав людини є моніторинг дотримання прав людини, який здійснюється спільно **громадськими організаціями та Комісаром Ради Європи з прав людини**. Моніторинг передбачає опитування людей, збір інформації, направлення запитів до державних органів. Уся ця інформація потрібна для того, аби рекомендувати державі змінювати своє законодавство, щоб зменшувати кількість порушень прав людини.

Міжнародний механізм захисту прав людини і прав дитини

Вже традиційно, варто почати зі згадки про міжнародні документи, які визначають перелік прав людини: **Загальна декларація прав людини, Міжнародні пакти про громадянські і політичні права та про економічні, соціальні і культурні права, Конвенція про права дитини** та багато інших документів.

Наступним елементом є **Міжнародний кримінальний суд**, який створено для розгляду справ, пов'язаних з військовими злочинами, злочинами проти людяності, геноцидом, злочинами агресії.

МКС розглядає справи щодо осіб, яких звинувачують у цих страшних злочинах (проти людяності, геноциді і військових злочинах), але лише за умови, що національні суди не хочуть або не можуть розслідувати ці злочини у судовому порядку. Варто наголосити, що саме цей суд наразі розглядає декілька заяв України стосовно злочинів, вчинених на Майдані незалежності, а також злочинів на території Криму та Сході України внаслідок збройної агресії Росії і анексії нею частини території України.

Ще одним елементом є **Міжнародний суд ООН**, який є головним судовим органом ООН. Він регулює відповідно до міжнародного права юридичні суперечки між державами і надає консультативні висновки з юридичних питань.

І наостанок варто згадати ще про один елемент механізму – **Верховний комісар ООН з прав людини**. Це не одна людина – це ціле управління, тобто величезна кількість спеціалістів і спеціалісток, які досліджують ситуацію з правами людини, збирають скарги від людей на дії держав і можуть висловлювати певні зауваження державам, надавати рекомендації, як краще здійснювати управління в державі, аби уникати порушень прав людини.

Є ще такі організації, як **Міжнародна організація з міграції, Міжнародна організація праці, ОБСЄ** і т.д.

Отже, ми розглянули регіональні та міжнародні механізми захисту прав людини, до яких входять міжнародні акти, європейські та міжнародні суди,

міжнародні недержавні правозахисні організації тощо. Основним завданням усіх регіональних і міжнародних механізмів є контроль за діями держав у тому, як вони забезпечують і захищають права людини.

Але варто зауважити, що регіональні та міжнародні механізми є, зазвичай, додатковими, тобто діють лише тоді, коли національний механізм захисту прав людини, тобто українські закони, поліція, суди не діють, або діють недостатньо!

Як діти можуть захищати свої права

Отже, є такі міжнародні документи та українські закони:

- Конвенція про права дитини;
- Закон України «Про охорону дитинства»;
- Сімейний кодекс України;
- Цивільний кодекс України;
- Кримінальний і Кримінальний процесуальний кодекси України;
- Закон України «Про оздоровлення та відпочинок дітей»;
- Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»;
- Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю».

Вони визначають перелік органів, що захищають права дитини, та містять перелік осіб, які мають захищати дитину від свавілля.

Тексти усіх цих законів ви зможете знайти на сайті Верховної Ради України за посиланням: <https://www.rada.gov.ua/>.

У разі порушення ваших прав, завдання шкоди вашій гідності чи у разі насилля ви можете звернутися:

- до батьків або інших дорослих, яким ви довіряєте: так, наприклад, якщо у вас конфлікт з друзями у дворі чи у класі, або з вчителем, саме батьки можуть вам зарадити. Проте інколи трапляються ситуації, коли саме знайомі дорослі, інколи і батьки, вчиняють насилля до дітей. У такому випадку потрібно телефонувати

- на Національну дитячу «гарячу лінію», де вам можуть надати фахову пораду, консультацію чи допомогу. Дзвінки є безкоштовними по всій території України.

або ж

- можна одразу телефонувати у поліцію за номером “102”. Саме поліція може зарадити нам, коли наше життя у серйозній небезпеці. Тому якщо вам погрожують насиллям, якщо ви бачите, що комусь завдають фізичну шкоду - звертайтеся одразу до поліції;

- якщо ж конфлікт стався безпосередньо у школі (ви посварилися з однокласниками, хтось забрав ваш портфель, у вас конфлікт з вчителькою), то також доречно звертатися до шкільних психологів, вчителів та адміністрації у вашому навчальному закладі, або ж до Освітнього омбудсмена - це новий орган, покликаний захищати права учнівства та вчительства;

- крім того, можна звернутися і до представників служб у справах дітей, які також захищають права дітей, протидіють домашньому насиллю. Ці служби працюють як у обласних, так і в районних центрах;

- крім того, у будь-якій ситуації порушення ваших прав чи прав вашої родини з боку державних органів, ви завжди можете звернутися до Офісу Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (простіше цей інститут

називається - омбудсмен), представництва якого є у кожному обласному центрі, а також до Уповноваженого Президента України з прав дитини;

- якщо вам потрібна порада юриста в ситуації, коли вас цькують у школі, ображають у сім'ї, вам немає де жити, є можливість звернутися до державної системи безоплатної правової допомоги, уся інформація та контакти - на сайті: <https://www.legalaid.gov.ua/>;

- зрештою, не забувайте і про те, що ви можете звернутися і до суду: якщо вам виповнилося 14 років, то звернутися до суду ви зможете самостійно, а до 14 років - через законних представників (зокрема, батьків). Так, якщо, наприклад, місцева влада вирішила закрити вашу школу, ви спільно з батьками та іншими дітьми і дорослими можете звернутися до суду - саме суд є останньою інстанцією, яка може вирішити питання закриття чи незакриття школи;

- і наостанок: допомогти вам із захистом своїх прав можуть і різноманітні недержавні громадські організації, що працюють у сфері захисту прав дитини, зокрема, Всеукраїнська громадська організація «Жіночий консорціум України», Українська Гельсінська спілка з прав людини, громадська організація «ZMINA», Save the Children Україна, громадська організація «Ла Страда Україна», громадська організація «Батьки SOS» та багато інших.

Урок № 12

Група 12

Тема: Права людини та права дитини в умовах збройного конфлікту

Мета: проаналізувати проблеми захисту прав людини під час збройних конфліктів та відповідальності за них; розуміти те, що проблема збройних конфліктів є актуальною і займає важливе місце в системі сучасних міжнародних відносин; роз'яснити суть Женевських конвенцій 1949 року та Додаткових протоколів до них про захист жертв війни; виховувати активну позицію щодо можливостей захисту своїх прав на території, де відбувається збройний конфлікт.

Хід уроку

Захист прав людини і прав дитини в умовах збройного конфлікту – це нове завдання, що постало перед Україною та вимагає комплексного підходу до його вирішення.

Міжнародне гуманітарне право (МГП) - це галузь міжнародного публічного права, яка застосовується під час збройних конфліктів з метою обмеження засобів та методів ведення воєнних дій.

Міжвідомча комісія МГП в Україні є дорадчим органом, що діє при Кабінеті Міністрів України, у сфері сприяння забезпеченню реалізації міжнародно-правових зобов'язань України у галузі міжнародного гуманітарного права та являє собою платформу для:

- виявлення основних практичних проблем в сфері гуманітарного права;
- визначення короткострокових та довгострокових пріоритетів;
- їх подальшої реалізації всіма відповідальними сторонами;
- дійснення моніторингу вирішення поставлених проблем та оцінка його ефективності

Женевська конвенція 1949 р.– це система правил і обов’язків людей під час збройного конфлікту. В наступні роки були прийняті доповнення до Женевської конвенції у вигляді Додаткових протоколів.

Власне МГП визначає права і обов’язки сторін збройного конфлікту. Якщо брати до уваги сучасні реалії, то МГП визначає на полі бою хто такі **комбатанти** (військові, які входять до складу [збройних сил](#) воюючої країни, беруть участь безпосередньо у воєнних діях. Відтак *комбатанство* — безпосередня участь вояків у воєнних діях) і хто такі **некомбатанти** («ті, котрі не воюють» особи, які входять до складу збройних сил та надають їм допомогу, але безпосередньої участі у воєнних діях не беруть. До них належать [медичний](#) і [духовний персонал](#), [військові кореспонденти](#), юристи тощо. До вказаних осіб не має застосовуватися зброя, якщо вони зайняті виконанням своїх безпосередніх обов’язків). Окремо визначають групу цивільних осіб, які мають окремий статус і окремий захист їхніх прав.

МГП для того щоб краще захищати цивільних осіб, військовополонених, поранених визначає певні засоби (якими можна воювати на полі бою) і певні методи.

Наприклад, згідно МГП:

- Використовувати отруту або отруєну зброю;
- Вбивати або ранити супротивника, який, поклавши зброю або не маючи можливості оборонитися, здався;
- Віддавати наказ не залишати нікого в живих, чи погрожувати або діяти таким чином;
- Використовувати зброю, боєприпаси або матеріали, створені з метою заподіяти зайві страждання;
- Вживати не за призначенням прапор перемир'я, національний прапор, знаки відмінності і уніформу, так само як і емблеми, певні в Женевській конвенції;
- Знищувати або конфісковувати власність ворога, якщо тільки це не продиктовано військовою необхідністю;
- Завдавати ударів по незахищених містах, селищах і будівлях.

Заборонена зброя і боєприпаси

- Хімічна та біологічна зброя
- Протипіхотні міни та міни-пастки
- Осліплююча лазерна зброя
- Кулі, легко що розширюються або розриваються в тілі людини

Методи:

- Сторона, яка воює повинна воювати проти військових об’єктів, а саме проти тих об’єктів де знаходяться комбатанти.

Об’єкти під захистом МГП

- медичні формування;
- санітарно-транспортні засоби;
- цивільні об’єкти;
- культурні цінності;
- особливо небезпечні об’єкти;
- об’єкти цивільної оборони;
- санітарні зони (місцевості);

- місцевості, що не обороняються;
- демілітаризовані зони.

Напад на такі об'єкти заборонено.

Окремо у МГП – діти і жінки. Тому 1977 р. був прийнятий Додатковий протокол, що стосується захисту жінок і дітей під час збройного конфлікту.

1. Протокол визначив статус жінки (поділяє на цивільних і комбатантів).
2. Діти (право на захист, евакуацію, сім'ю, незалучення до збройного конфлікту, право на освіту).

Покарання за недотримання МГП

1. Кримінальний суд України
2. Міжнародний кримінальний суд (в компетенцію якого входить переслідування осіб, відповідальних за геноцид, воєнні злочини і злочини проти людяності). Місце розташування – м. Гаага, Нідерланди.

Домашнє завдання:

Підручник: Васильків І.Д. Громадянська освіта (інтегрований курс, рівень стандарту)» підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти Васильків І. Д., Кравчук В. М., Сливка О. А., Танчин І. З., Тимошенко Ю. В., Хлипавка Л. М. – Тернопіль: Астон, 2018. – 256 с.

1. Опрацювати ст. 53-68 підручника, повторити вивчений матеріал з теми права і свободи людини (ст. 36-68 підручника) та підготуватись до тематичної контрольної роботи.

2. Відшукати в інтернеті інформацію та заповнити таблицю «Учасники збройних конфліктів та їх правовий статус» за зразком:

Назва учасників збройних конфліктів	Особливості правового статусу учасників збройних конфліктів
Комбатанти	
Військові шпигуни	
Добровольці	
Найманці	
Парламентери	

Виконані завдання надсилайте мені на електронну пошту natasha_poltavets@ukr.net. до 18.02.2023!!! У темі листа ОБОВ'ЯЗКОВО вказати ПІБ, номер групи, номер уроку і дату.